

Bokros teendőink

Sok évvel ezelőtt egy horvátországi tanulmányút során kerek szemekkel hallgattuk a helyi kollégák előadását az Adriára néző hegyoldalban. Hosszasan, részletesen ecsetelték, milyen erőfeszítéseket tesznek a területen található „erdő” megőrzésére, védelmére. Úgy lehet, még mosolyogtunk is a krisztus-tövises bozótra fordított rengeteg figyelem kapcsán. Ezt ma már biztosan nem tenném.

Értettük ugyan már akkor is, mi a cél ezeknek a cserjéseknek a fenntartásával, de fel még nem fogtuk igazán, hogy ennek a szemléletnek szerepe lesz még a mi életünkben is.

Mára mindenki számára világossá vált, hogy erdővel borított területeink jelentős részén nem lesz elég csapadék, és/vagy túl magas lesz a hőmérséklet a jelenlegi állományok fenntartására, hatalmas területeken egyáltalán az erdő fenntartása is kétséges.

Álljunk itt meg egy pillanatra! Tényleg világos ez mindenki számára? Világos-e az, hogy a jelenleg vágásos üzemmódban kezelt erdőterületeink igen jelentős részét már biztosan nem fogjuk levágni? Világos-e az, hogy a felújítások fajainak megválasztásakor döntő mértékben már az állomány jövőbeli stabilitását, nem a faanyaghasznosítást kell szem előtt tartanunk? Értjük-e, hogy lehetőleg mindenbóvá be kell vinni elegyként a gyengébb klímaosztályra jellemző fajfajokat a felújításokba? Úgy látom, ez még nem teljesen tiszta mindenkinek.

Megítélésem szerint erdőterületeink jelentős részén szárazságtűrő cserjék adják az egyetlen alternatívát arra, hogy fűszárú vegetációt tartsunk fenn. Nevezzük ezt innentől bokorerdőnek, cserjésnek, bárminek, de sokhelyütt ezek a jövő erdei.

Tudom, sokan most főleg az Alföldre gondolnak a témában, de lesz ezzel mindenkinek dolga. A leggyengébb termőhelyeken bárhol előfordulhat, hogy a jelenlegi faalakú állomány pusztulásával cserjék veszik át a talajjárnálás szerepét, és faalakú állomány kialakulására már nem is lesz esély. A faállomány pusztulásával persze felújítási kötelezettség jelentkezik, de nekem az az érzésem, nem vagyunk messze attól, hogy ezeknek a kötelezettségeknek már ne tudjunk eleget tenni. Nagyon fogunk

örülni a cserjének ilyen esetekben, vagy mégsem? Hogy áll a cserjék helyzete az Erdőtörvény keretei között?

Az Erdőtörvény csak a természetvédelmi rendeltetésű erdőkben rendelkezik őshonos cserjéink védelméről, akár az állomány alatt, akár az erdőszegélyben találhatók.

Nevesíti az erdőt alkotó és a nemkívánatos, idegenhonos fajokat, ugyanakkor a cserjéknek az erdőállományban betöltött szerepéről vagy mint az erdő záródásában résztvevő „erdő elemről” a törvény nem rendelkezik semmilyen formában, nem is említi ilyen szerepüket.

A végrehajtási rendelet részletesen tartalmazza erdészeti tájaink őshonos fajfajait, de említést sem tesz az őshonos cserjefajokról. A cserjés mint cserjefa-

Forrás: Horváth Ferenc/ER

Forrás: Schmidt Péter/Rippl-Rónai Múzeum

jokkal legalább 50%-ban borított terület, csak az erdőgazdálkodási tevékenységet közvetlenül szolgáló földterületek felsorolásánál kerül elő.

A cserjés kialakításának, fenntartásának szabályait az erdőtörvény a továbbiakban semmilyen formában nem tartalmazza, gyakorlatilag nem tekinti a cserjéseket erdőgazdálkodással érintett területnek, tehát erdőnek.

Nagyjából ezt a szemléletet érzem más esetben is, amikor cserjefajainkat egy mellékes kérdésnek látjuk, ahol eluralkodnak, ott potenciális problémaként, a felújítás akadályaként. *Nem jó ez így, nagyobb szükségünk van ma rájuk, mint bármikor korábban!*

Jelenlegi erdőterületeink nagyon jelentős része ki fog kerülni az erdőssztyepp klímából, és szerencsésebb esetben a sztyepei, rosszabb esetben a fél-sivatagi klimatikus viszonyok lesznek meghatározók ezen területeken.

Minden klímadomell drasztikus változást, egy, néha két erdészeti klímaosztálynyi romlást jelez előre másutt is. Utópia, hogy ebben a helyzetben fenn tarthatók legyenek nagy területű, fa alakú erdőállományok a leggyengébb, erdőövből kicsúszó területeinken. Az a kép, ami az alföldi erdőkről, dombvidéki véderdőkről él bennünk, hamarosan a múlté lesz. Ami igazán ijesztő, hogy ha nem teszünk valamit, ezen erdő pusztulásával az erdő klímaszolgáltatása, védelmi, ökológiai funkciói is a semmibe tűnnek. Ezen kíváncsi funkciók legalább részleges megőrzésére, jelen erdők fás szárú vegetációval történő helyettesítésére a cserjék adhatnak lehetőséget!

Célként kell kitűznünk, hogy mielőbb megkezdjük a szélsőséges termőhelyen álló, pusztuló állományok cserjésekké alakítását, egyúttal a leggyengébb termőhelyeken álló faalakú erdőállományokban a cserjésedést mesterségesen kell támogassuk! Gondoskodnunk kell ezen cserjések okszerű fenntartásáról, károsítások elleni védelméről is. Szakmai konszenzus alapján ajánlásokat, „cserje célállományokat” is ki kell alakítanunk azon területekre, amelyek potenciálisan kikerülnek a-jelenleg felsorolt erdőklímából az elkövetkező évtizedekben, a szoba jöhető termőhely-típus-változatok figyelembevételével. Ehhez új „erdészeti” klímakategóriákat kell kialakítanunk! Azért írom idézőjelbe az erdészeti szót, mert ezek az „erdőssztyepp alatti” klímaosztályok már nem az általunk megszokott erdészeti tevékenység színterei lesznek, mégis nekünk kell velük foglalkozni. Ideje aprópénzre váltani a klímakutatás eredményeit, tényleg elhinni, hogy amit a szakemberek felvázoltak, az be is fog következni! Ezen tevékenységnek a lehető legsürgősebben meg kell teremteni a törvényi alapjait, át kell vinni az erdőtervezési, erdőfelügyeleti, gazdálkodói gyakorlatba egyaránt! Esetleg nem ártana más európai szabályozást is figyelembe venni, mert lehet, hogy bizonyos témákban csak le kell hajolni a megoldásért! Ha nem tesszük ezt meg belátható időn belül, úgy biztosan késő lesz. Ha már kipusztult erdők helyén akarunk cserjéseket létrehozni, a záródás nagymértékű csökkenése olyan helyi klimatikus és vízgazdálkodási változásokat hozhat, amit a hagyományos

eszközeinkkel már nem tudunk megoldani, sokkal inkább a sivatagfásítás témakörében kell majd gondolkodnunk!

Bármennyire sarlatán gondolatnak tűnik, javasolom, hogy ne telepítsünk mindenáron újabb erdőket! Inkább meglévő erdőterületeink helyzetét stabilizáljuk, mert többet veszíthetünk ennek elmulasztásával, mint amennyit az erdőtelepítéssel nyerünk! A telepítésre szánt pénzeszközöket fordítsuk a cserje szaporítóanyag-termelés megteremtésére és az előzőekben leírt cserjesítésre!

Tisztában vagyok vele, hogy az általam leírtakkal sokan nem értenek egyet, esetleg kevésbé drámainak tartják a jelen helyzetet. Én őszintén kívánom, hogy nekik legyen igazuk, és erre az egész változásra legyen még 50 évünk, de félek, nem lesz.

Úgy látom, az erdőgazdálkodás nem az elmúlt, évszázados rendszerben megtapasztalt problémák jobb, hatékonyabb megoldásáról szól majd a jövőben, hanem ezekből a kihívásokból fog állni.

Gabe Brown: Porból élet című könyvében (melyet szívből ajánlok mindenkinek, akit kicsit is érdekel a mezőgazdaság) olvastam egy megszívlelendő gondolatot: „Ha eredményt akarsz elérni, változtass a módszereidben! Ha jelentős eredményt akarsz, akkor változtasd a szemléleted!”

Szükségünk van arra, hogy máshogy szemléljük a világot, mert az előttünk álló változásokra nem vagyunk felkészülve, azok sokkal drámaibbak lesznek, mint azt reméljük.

Palánki Gábor okl. erdőmérnök

Forrás: Jámor László/termeszetjaro.hu

Forrás: Elstro/Wikipedia